

відкритими для порівняльних аналізів якості навчання на національному і міжнародному рівні; вимагати наявності професійної підготовки співробітників міжнародної служби, їхньої регулярної перепідготовки.

Література:

1. *Байнев В. Ф.* Проблемы интеграции образования стран – участниц СНГ и западной Европы / В. Ф. Байнев // *Образовательные технологии.* – 2004. – № 1. – С. 3–9.
2. *Гуляєва Н. М.* Вища європейська освіта в Україні / Н. М. Гуляєва // *Освіта України.* – 2005. – № 3. – С. 12. – 9-16 лютого.
3. Закон “Про вищу освіту”. Організація навчального процесу у навчальних закладах / упоряд. О. В. Ситяшенко. – К. : Задруга, 2004. – С. 11.
4. *Освіта України : Інформ.-аналіт. огляд / за заг. ред. В. Г. Кременя.* – К. : ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2001. – С. 47.
5. *Сикорская И. Н.* На пути к Европейскому образовательному пространству: международное сотрудничество вузов / И. Н. Сикорская // *Актуальні проблеми входження вищих навчальних закладів України до єдиного європейського освітнього простору : матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 22-23 листоп. 2005 р.).* – К. : Київ Нац.торг.-екон.ун-т, 2005. – С. 193–195.
6. *Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (28 – 30 жовтня 1998 р.).* – К. : МО України ; АПН України; ДАККО; ІЗМН, 1998. – С. 91.
7. *Фахова підготовка іноземних громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : зб. матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф., Київ, 11-12 березня 2004 р. / редкол. : З. І. Тимошенко (гол.) та ін.* – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – С. 30.
8. *Шиян Р.* Український дім на Європейській площі / Р. Шиян // *Управління освітою.* – 2003. – № 1. – С. 21.

Надійшла до редколегії 16.01.2014 р.

УДК 35.380.10

М. Г. СЕРГІЄНКО

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Вивчено державну політику та загрози економічній безпеці України на сучасному етапі розвитку держави. Доведено важливість і необхідність ґрунтовного наукового пізнання процесу функціонування економіки країни.

Ключові слова: державна політика, економічна безпека України, загрози економічній безпеці, держане управління, системний підхід, оцінка, критерії.

Determining the state policy and threats to the economic security of Ukraine at the current stage of the country's development is a task of vital importance. The significance and necessity of a detailed scientific conceptualization of the national economy's operation require conducting a structural analysis of the process.

Key words: *state policy, economic security of Ukraine, threat to economic security, public administration, system approach, evaluation, criteria*

Усі види безпеки тісно пов'язані між собою, іноді наскільки, що неможливо відокремити один від одного. Однак усі види національної безпеки базуються на економічній безпеці [1]. У кінці ХХ ст., економіки деяких країн світу постали перед необхідністю трансформації галузей соціалістичного виробництва на капіталістичне. Україна і сьогодні знаходиться у стані невизначеності пріоритетних напрямків розбудови своєї економіки. Ураховуючи світовий досвід розвинутих країн світу, національні інтереси та цілі в економічній сфері України, необхідно розглядати з урахуванням сильних і слабких сторін політики забезпечення економічної безпеки у внутрішньодержавній сфері та її позиції в системі міжнародних відносин. Визначення державної політики та загроз економічній безпеці України є в край актуальним завданням сьогодення.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ національної безпеки України, у тому числі і економічної її безпеки, зробили вітчизняні вчені: О. Данілюк, О. Дзьобань, В. Ліпкан, М. Панов, Г. Ситник.

Основною метою даної статті є визначення державної політики та загроз економічній безпеці України на сучасному етапі розвитку держави.

Держава – це організаційно-управлінське утворення, призначене для організації і управління країною з метою забезпечення суспільних потреб, потреб населення і кожного громадянина держави [2]. Стає очевидним, що потребою людини, суспільства та держави стає захист від низки загроз, але головною загрозою стають економічні зазіхання на їх свободу, власність і інтереси. Загрози економічній безпеці України останнім часом посилюються, і вони пов'язані як внутрішньодержавною напруженістю, так і тиском у системі міжнародних відносин.

Економічна могутність залежить від визначеності позиції держави до економічної сфери діяльності. І коли державна політика коливається і не визначена упродовж десятків років, не має чітких перспективних уявлень, як та чи інша галузь господарства буде працювати в інтересах та на користь держави, суспільства, людини, тоді ця діяльність становиться загрозою для них. Державна політика в економічній сфері відіграє надзвичайно важливу роль. Саме вона має на меті своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, з'ясувати причини виникнення, складність, суперечливість і знаходити шляхи розв'язання економічних проблем. У сфері державної політики приймаються відповідні державно-політичні рішення, спрямовані на розв'язання певної проблеми, розробляються відповідні програми та інструменти їх реалізації.

Важливість і необхідність ґрунтовного наукового пізнання процесу вироблення та здійснення державної політики економічною діяльністю зумовлена тим, що вона потребує нового висвітлення та наукового аналізу українських учених. Проте не викликає сумніву той факт, що повільні темпи розвитку й труднощі в економіці держави багато в чому пов'язані з відсутністю науково-аналітичного забезпечення державної політики України в економічній сфері. Зміни та загрози в економічній сфері продовжують мати місце, і вони потребують суттєвого вивчення сучасних процесів в економіці країни. На жаль, що проблеми економічної сфери держави визнаються і стають предметом теоретичного дослідження й практичного розв'язання вже після того, як вони загострилися.

Державна політика може визначитися як вибір державними інституціями між діяльністю та бездіяльністю, при гострій необхідності розв'язати суспільні проблеми. Адже причинами втрати темпів розвитку економіки країни пов'язані з відсутністю чітких уявлень про цілі й перспективи сфер господарювання держави, орієнтирів і стандартів в економічній діяльності, до того ж, циклічний характер кризових явищ в економіці країни ускладнює сам процес цієї діяльності. Суттєві порушення економічних законів, відсутність прогнозування та бачення наслідків кризових явищ в економіці країни, відсутність бачення самих стандартів розвитку не дають можливість моделювати перспективний економічний розвиток країни.

Основні напрями державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері визначені [1], але потребують дієвих заходів суб'єктів управління діяльністю держави в економічній сфері щодо забезпечення умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, упровадження прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів; стимулювання випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв, забезпечення продовольчої безпеки тощо.

У Законі України “Про основи національної безпеки України” визначено основні реальні та потенційні загрози національній безпеці України (стабільності в суспільстві) в економічній сфері [Там же].

Щоб визначити, які загрози в економічній сфері країни більш значимі, необхідно дослідити їх стан. Важливим при цьому є дослідження структури галузей господарювання країни та їх форми управління.

Різні форми управління економікою використовується в розвинутих країнах світу. Оцінка їх здійснюється за допомогою критеріїв виконання сферами господарювання своїх цілей [5]. Але необхідно визначитися з головними цілями, які держава ставить перед економікою.

Від того, наскільки вдала та чи інша форма управління галузями господарювання, залежить відносний успіх. Сам відносний успіх залежить від політики держави в економічній сфері та результатів діяльності галузей промисловості, які досягаються при застосуванні тієї чи іншої форми управління, яка оцінюється за допомогою критеріїв.

До головних критеріїв (за С. Флоренсом) відносяться: першочергове задоволення потреб, суверенітет користувача, за відсутністю його експлуатації або грабіжництва та демократії в широкому розумінні цього слова. Четвертим критерій, який є другорядним за своїм значенням, – це ефективність, який включає незначні витрати виробництва, стабільність і прогрес. Ці чотири критерії – умовно кажучи, критерії філософа, економіста, вченого [5].

Одними з основних пріоритетів національних інтересів України є захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України, створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення, збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку [2].

Великі та різноманітні природні багатства, унікальне геополітичне, географічне положення, достатня наявність вугілля, заліза, нафти, газу, води, лісу, величезний потенціал робочої сили та кваліфікованих спеціалістів, індустріальна, високотехнологічна промислова інфраструктура України при наявності політичної та державної волі, змогла б за короткий час отримати приток капіталу ззовні і перейти до нових економічних відносин. При цьому була можливість утримати ринки збуту промислової та сільської продукції і водночас знайти нові. Це не дало б можливості миттєво зруйнувати всі сфери економіки, в тому числі і сільське господарство, як сталося потім.

Зрозуміло, що поява на карті Європи такої економічно потужної держави, як Україна, було неочікуваним та стало викликом для економік європейських країн. Під впливом конкретних заходів політиком країни зруйнував соціалістичну економіку, не намагаючись її трансформувати. Саме тотальне переведення державної власності в руки юридичних і фізичних осіб, основним завданням яких стало особисте збагачення, зруйнувало основи економічної безпеки країни.

І сьогодні загрозою економічній безпеці країни є зацікавленість розвинутих країн світу в утримуванні економіки України у стані залежності та ручного керування ззовні. На жаль, це влаштовує окремих прошарок населення суспільства, так як прибутки від такого підходу отримують вони, а не держава. Тому загроза економічній безпеці країни тісно пов'язана із зацікавленістю олігархічного прошарку країни до такого нерегульованого загального державного планування та контролю. Залишаються невирішеними питання, як довго Україна буде об'єктом економічного впливу і чи стане вона суб'єктом міжнародних економічних відносин взагалі.

Як приклад для України можуть бути Сполучені Штати Америки (далі – США), які свого часу, виборювали свою економічну незалежність і для яких економічна безпека країни є основною складовою їх національної безпеки. Сполучені Штати у 60 – 70-і рр. XIX ст., упродовж двадцять років, виборювали перше місце за обсягом промислової продукції.

Умовами такого зростання стали підготовка та використання своєї кваліфікованої робочої сили із залучення іноземного капіталу, свобода при веденні сільського господарства, захищеність від додаткових податків загального внутрішнього ринку, але принаймні високого мита на продукцію європейських конкурентів. США створили великі можливості для таких темпів економічного розвитку завдяки піклуванню про економічні інтереси громадян та держави, установлюючи саме жорсткий контроль за прибутком від будь-якої діяльності [4]. І на сьогодні контроль держави, як і 150 років тому залишається незмінним. Проте такі галузі економіки, якими США проблем опікуються навіть у періоди світової економічної кризи, конкретно, сільським господарством, залізничним транспортом і зовнішньою торгівлею [3].

Україна, як і деякі країни світу, намагається позбавитися залежності від великих економік розвинутих країн ще на етапі розбудови держави і стати повноправним суб'єктом міжнародного економічного співтовариства. Але невизначеність політики нашої держави, впродовж двадцяти років в основних сферах діяльності, у тому числі й економічній, небажання забезпечити модернізацію виробництва стало причинами, що породжують загрозу існування економічної незалежної держави.

Проблема полягає в тому, що в кожній країні на різних етапах її розвитку державна політика в економічній сфері по-різному ґрунтується на засадах обов'язковості забезпечення захисту інтересів громадян, суспільства, держави. Від того, інтересами яких об'єктів економічної безпеки більше опікується держава, залежать етапи і термін становлення, розвитку, розцвіту та її занепаду.

Світова історія має величезну кількість прикладів, коли основними реальними та потенційними загрозами державній безпеці стає знищення стабільності в суспільстві через економічну сферу. Сьогодні вже не секрет, що загроза виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціально-політичного, воєнного характеру можуть бути спровоковані, організовані через неправильну економічну політику держави. Важливим є ще і те, що наслідки такої політики прогнозувати практично не можливо не в часі їх тривалості, не в "масштабах враження". Але є аксіома на ці процеси. Тривалість суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності держави залежить від того, в якому стані знаходилася економіка країни на початку дестабілізуючих процесів.

Сьогодні можна сказати, що Україна у своєму економічному розвитку не прогнозувала і не визначила у свій час шляхи і термін переформовування всіх галузей господарювання під нові обставини, вже не говорячи, що не було зроблено детального моделювання переходу промисловості на ринкові відносини.

З 1991 р. було учинено тотальне знищення економіки, яке не піддавалось логіці. А логіка повинна була базуватися на реаліях руйнівного часу, щоб не допустити, зі зміною політичного устрою держави, знищення економіки з її технічними особливостями унікальних видів виробництва, які різнилися між собою

кількісними показниками, структурами управління і кваліфікованими спеціалістами. Тотальне переведення підприємств з державної власності в руки фізичних осіб призвело до знищення цілих галузевих напрямків економіки, не було спроби зробити підприємства конкурентоздатними, не було зроблено модернізацію виробництва з використанням інноваційних технологій, що знищило кваліфікованих спеціалістів і зробило великий прошарок населення непридатним до нових економічних відносин.

Відсутність структурного аналізу сфер промисловості та визначення кількісного показника залучених до роботи людей не дало можливість державі попередити загрози економічної безпеки за такими напрямками економічної безпеки, як демографічний, продовольчий, ресурсний, енергетичний, цінний, фінансово-грошовий, кримінальний, тощо.

США та Велика Британія, починаючи з кризових часів, 30-х рр. ХХ ст., під час кожного перепису населення вивчали структуру господарства та зайнятість населення в основних сферах діяльності. Визначення питомої ваги залучених в основних сферах господарства працездатного населення давала державам визначати відсоток участі його в сільському господарстві, в галузях промисловості чи у сфері послуг. Структура господарства цих країн не змінюється довгий час. Наприклад, головною причиною відносної стабільності робочої сили, які задіяні у промисловості, зі сферою послуг є механізація промисловості, а не демографічний спад. Використання машин дає можливість збільшити випуск продукції, не збільшуючи чисельність робочих, але це приводить до збільшення чисельності робітників у торгівлі, яка не може так швидко “механізуватись”. Зайнятість людей приводить до покращання умов життя, люди стають більш заможними, що збільшує якість життя і рівень послуг, а разом з цим і занятість людей у сфері послуг. Тому можна спрогнозувати, що буде збільшуватись кількість громадян, які будуть намагатися більше працювати, отримувати якісну освіту, вимагати якісного медичного обслуговування та інших послуг і разом з цим можна передбачити збільшення державного апарату [5].

Серед шістдесяти країн тільки Велика Британія має значно менше населення задіяного в сільському господарстві, а в решті розвинутих країн великий відсоток населення задіяне у сфері послуг. У першу чергу це свідчить про високий рівень життя і достаток населення.

Сьогодні важко сказати, чи була економіка України в 1991 р. наскільки відсталою, що потрібно було руйнувати основні галузі промисловості без ретельного вивчення їх структури фахівцями та вченими. Але впевнено можна сказати, що можливості до адаптації в міжнародне економічне співтовариство вона мала і її економічний потенціал надавав їй можливість перейти на ринкові відносини без тотальної руйнації господарства країни.

Світовий досвід розвинутих країн світу свідчить про те, що не можливо без структурного аналізу сфер господарювання країни проводити будь-яке реформування економіки країни.

Сьогодні вкрай потрібно провести аналіз структури господарства країни та визначити її кількісні характеристики, враховуючи всі підприємства, навіть якщо вони зовсім малі. У Великій Британії та США це здійснюється під час перепису населення країни, щоб визначити відсоток працездатного населення, які працюють у тій чи іншій галузі промисловості країни.

Структурний аналіз вказує на особи та групи осіб, які знаходяться у внутрішньому середовищі суспільства, взаємовідношення яких можуть бути змінені якимись обставинами. Відсутність послідовного, запобіжного структурного аналізу приводить до напруження в суспільстві, так як змінюються процеси внутрішньої діяльності і зовнішні зв'язки цілої структури чи окремих частин (сфер господарства), економічні інтереси громадян, суспільства, держави. Структурний підхід часто веде до функціонального аналізу. Однією з причин цього є те, що спочатку необхідно вибирати окремі частини структури, тому що важливим при цьому є їх функціональні відношення [5]. І якщо не врегулювати функціональні відносини між елементами структури, коли в самій структурі йдуть непередбачені зміни виробничого характеру, або обриваються зв'язки з окремими частинами структури, це неминуче веде до загрози знищення будь-якої структури. Тому національні інтереси, національні цілі, загрози необхідні розглядати в комплексі при вирішенні питань забезпечення економічної безпеки.

Структурний аналіз не можна розглядати поза зв'язків з конкретною соціальною структурою. Економісти перш за все ведуть розмову про структурне безробіття, а не про сезонне або циклічне, маючи на увазі людей, які не мають постійної роботи, внаслідок невідповідності між запитом та пропозицією.

У промисловості найбільш дійсними соціальними структурами повинні бути великі підприємства, заводи, фірми, асоціації, об'єднання фірм, тощо. Але є і малі підприємства, так званий малий бізнес. Розміри їх можна виміряти, але як можна визначити масштаби – оптимальність інших функцій управління. Сьогодні важко зрозуміти масштаби, можливості будь-якої галузі, не розуміючи, до якої галузі віднести те чи інше підприємство, фірму або просто групу людей.

Необхідно системно проводити структурний моніторинг державного господарства через кожні 3 – 5 років з висвітленням проблем, які повинні вивчати спеціалісти, вчені з подальшим прогнозуванням, моделюванням процесів у тій чи іншій галузі промисловості, щоб запобігти шкоди інтересам людини, суспільства, держави в економічній сфері.

Унікальне явище переходу із соціалістичної форми правління економікою до капіталізму ще не досліджено в повній мірі. Капіталістична економіка йшла послідовно у своєму розвитку, удосконалювала систему управління від малого бізнесу до управління корпораціями.

О. Чаянов визначив, що вся сила розвинутих капіталістичних країн Західної Європи і Північної Америки та вся їх економічна влада над іншим світом підпадала у залежність завдяки вмілому використанню двох великих начал нашого часу – удосконаленню техніки та правильної організації підприємств [6]. Він і сьогодні,

як і в 20-і роки ХХ ст. є новатором економічної науки, революціонером сільськогосподарського виробництва. Його дослідження про кооперацію, де висвітлені питання про сільське споживче співтовариство, сільське господарювання та кредитне товариство, кооперативний продаж продуктів сільського господарства використовується в США та Європі.

Головна загроза капіталістичній економіці полягає в неврегульованості прибутків та недостатньому державному контролі над ними (це стосується України). Потреби окремого користувача задовольняються в тому випадку, коли він платоспроможний, але капіталізм намагається задовольнити запит тільки багатого користувача, а не щоденні потреби суспільства. Навіть у період розцвіту капіталістичного виробництва в ХІХ ст. деякі його елементи підлягали критиці вченими філософами, економістами, несоціалістами (Т. Карлейля, Дж. Раскіна, Дж. Стюарта Мілля, Г. Сиджвіка).

Економічно розвинуті країни світу використовують посилений державний контроль над прибутком, доповнюють капіталістичне господарство другими системами постачання товарами та послугами. Але в США і в країнах Європи є сфери, які довгий час вилучені з-під капіталістичного контролю. Наприклад, освіта відійшла від комерційних принципів, хоча утримання шкіл, університетів є збитковою справою.

Також знято капіталістичний контроль музеїв, бібліотек, картинних галерей, парків тощо [3].

Важливим залишається питання наявності змішаної економіки. Галузі всіх сфер господарської діяльності різняться між собою технічними та структурними умовами, які здійснюють різні форми господарського управління. Необхідно мати хоча б приблизну характеристику технічних і структурних особливостей галузевого господарювання, визначитись, яка частина повинна бути націоналізованими підприємствами, а яка – власністю акціонерних компаній. Потребують вивчення питання, на якому етапі розвитку держави націоналізовані підприємства мають переваги перед акціонерними компаніями та малими підприємствами.

Держава повинна постійно створювати умови до заохочення зовнішнього капіталу в розбудові своєї економіки. Важливою є позиція держави до малого та середнього бізнесу, особливо у скрутні часи. Держава повинна їм допомагати інвестиціями, зменшувати митний тиск на них, установлювати пільги на податок, допомагати у проведенні модернізації технологічних процесів виробництва, пропонувати ринки збуту продукції для отримання інвестування в обладнання, але це повинно відбуватися під контролем держави.

Сьогодні в державі існує потреба переосмислення саме державного управління центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоуправління, сферами господарювання з урахуванням їх структур за напрямом виробництва та їх внутрішнього змісту. Необхідність дослідження внутрішнього змісту господарювання країни вже давно назріла щодо чисельності

адміністративного апарату в кожній галузі та на підприємствах (знизу та доверху), розподілу в заробітній платі по відношенню до чисельності робітників виробництва, їх кваліфікації тощо. Тут є явні загрози національній безпеці, так як проблеми накопичуються вже довгий час. Не може заробітна плата розподілятися так непрозоро до самого виробника та його місця у процесі виробництва. Гірше за все є те, що всі працівники, навіть якщо вони працюють на однакових посадах і виконують однакові функції, заробітну плату отримують незалежно від виробництва і прибутків, а залежно від місця проживання людини.

Державна політика в економічній сфері України, принаймі щодо капіталістичного способу виробництва за два десятиріччя незалежності не визначилась щодо виробничих відносин між найманими працівниками і власниками засобів виробництва, предметів споживання та інших об'єктів привласнення. Сучасною формою власності на засоби виробництва та інші об'єкти привласнення стали акції, облигації та інші цінні папери, але ці форми для багатьох громадян недоступні. І на фоні недоступності з'являються загрози небезпеці країни, при цьому засоби виробництва (у т.ч. і земля) і життєві засоби зосереджуються в руках незначної кількості населення і слугують знаряддям експлуатації переважної маси безпосередніх виробників, які змушені продавати свою робочу силу.

На жаль, Україна рухається складним шляхом до капіталізму, що ускладнює її шлях розбудови своєї економіки та перспективу швидкого вrostання її як рівноправного суб'єкта міжнародних економічних відносин. Щоб з'ясувати стан економіки країни, необхідно мати структуру господарства за сферами господарювання, групами та окремими сферами промисловості, фірмам і підприємства, а також потрібна чітка схема технічних зв'язків у сферах виробництва та розповсюдження. Структурний підхід потребує чіткої відповіді на питаннях про об'єми та масштаби сфер господарювання та промисловості. Він дорівнюється статистичному та інституційному підходу. Не можливо зібрати статистичні дані про об'єми господарювання, поки не з'ясовано, що собою уявляє повна структура галузі, яку необхідно дослідити [5].

Важливим є питання державної політики щодо контролю за діяльністю в економічній сфері, хто може вирішувати, які товари виробляти або які послуги надавати, а це практично є контроль. Оптимальний ступінь комбінування є питанням якості, яке тісно пов'язано з питанням про кількість, про оптимальні масштаби виробництва.

Економісти, які ігнорують структурний підхід, недостатньо оцінили значення ступеня комбінування [Там же]. Таким чином, комбінування не є простим питанням, оскільки воно важко вимірюється. Але його необхідно обов'язково враховувати, оскільки воно є провідним і діючим фактором структури промисловості та державного управління економікою.

Невирішеним для України також є питання, наскільки змішаною може бути економіка країни; які її галузі мають бути націоналізовані, чи утримуватись у стані державної власності і на який термін; чи можливо, як у Великій Британії, періодично переводити власність з одного стану в інший з погляду держави під

час економічного підйому чи спаду, для забезпечення хоча б мінімальних соціальних гарантій; для України важливо з'ясувати, чи має націоналізоване підприємство переваги на цьому етапі розвитку країни, і чи буде мати далі перед акціонерною компанією, при утриманні інвестицій; хто є більшим гарантом перед інвестором: держава чи акціонерна компанія.

Системи промисловості в країні діють у першу чергу для людини, суспільства, а не для вигоди та великого прибутку. Мету промисловості можна сформулювати таким чином:

– задоволення першочергових потреб людини, а не штучне стимулювання попиту, і це є критерій;

– попит повинен задовольнятися за плату – повне задоволення користувача при мінімальному розмірі прибутку. “Ніякого обмеження у виборі користувача та ніякої експлуатації його за допомогою встановлення вартості на товар, яка перевищує витрати на виготовлення його. Це є суверенітет користувача”;

– максимальна участь народу в задоволенні своїх потреб та інтересів. “Координація використання та направлення ресурсів в інтересах нації в цілому. Це є критерієм демократії” [5];

– ефективність виміряється мінімальними витратами виробництва на одиницю продукції. “Вартість повинна розраховуватися виходячи з мінімального прибутку та прибутку від максимально низьких витрат на виробництво. Цей критерій ефективності обов'язково повинен включати стабільність та прогрес”.

Не всі ці критерії носять економічний характер. Але, спираючись на логічні та технічні висновки та досвід змішаної економіки Великої Британії, яка впродовж довгого часу діє таким чином, можна сказати, що її досвід може бути застосований Україною. Держава повинна вживати заходів для повноцінної роботи економічної системи, для досягнення добробуту, економічної незалежності та стабільності.

Література:

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV// ВВР України. – 2003. “ № 52. – С. 351.
2. Данільян О. Г. Національна безпека України / О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов. – Х. : Філію, 2002. – 285 с.
3. Современные Соединенные Штаты Америки : энциклопедический справочник / [ред. коллектив : Г. А. Арбатов, К. Н. Брутенц, Э. А. Иванян, В. Ф. Петровский и др.]. – М. : Изд-во полит. лит-ри, 1988. – 542 с.
4. Соединенные Штаты Америки : справочник / [под ред. П. И. Лебедева-Полянского, Ф. Н. Петрова и др.]. – М. : ОГИЗ, 1946. – 575 с.
5. Флоренс С. Структура промышленности и управление предприятиями Британии и США / С. Флоренс. – М. : Изд-во Иностр. лит-ри, 1958. – 574 с.
6. Чайнов А. Краткий курс кооперации / А. Чайнов. – М. : Центральное т-во “Кооперативное издательство”, 1925. – 78 с.

Надійшла до редколегії 17.02.2014 р.